

ALFONTSO MUJICA ELHUYAR-EKO KIDEA

«Euskara hizkuntza bizia da, eta erabiltzen den hizkuntza batu egin behar da»

XXI. MENDEKO HIZTEGIA

«Euskaltzaindiak duen lantegi horretan, euskaldun hiritar modernoak etengabe izan behar ditu gogoan»

Gorane Agirre | BILBO

Mende berri honetarako hiztegi batu ofizialaren beharra nabarmendu zuen Alfontso Mujica Elhuyar-eko kideak, *Nolako hiztegi batua behar du XXI. mendeko euskaldunak?* izenburupean eskaini zuen hitzaldian. Era berean, hiztegi horrek bete beharko lituzkeen ezaugarrietako batzuk aipatu zituen.

■ **Mende berri honetan bizitzeko euskarak euskaldunari hitzak eman behar dizkiola aipatu duzu zure hitzaldian.**

Euskaldunok euskaraz egin ahal izateko euskarak eguneroko komunikazio beharretarako tresna egokia izan behar du. Euskaldunok gizarte modernoan bizi gara, eta nagusiki zerbitzuetan eta industrian lan egiten dugu. Euskarak, euskara batuak, gizarte moderno horretan bizitzeko behar ditugun hitzak eman behar dizkigu. Eta, ematen ez dizkigunean, guk euskaldun modernok eman beharko dizkiogu euskarari behar dituen hitzak.

■ **Nolako hiztegi batua behar du XXI. mendeko euskaldunak?**

Etapak bat bete da, urrats bat eman du Euskaltzaindiak, oso garrantzitsua, oinarri oso sendoa jarri direlako. Baina hori lehenengo urratsa da, eta aurrera begira egin behar da. Aurrera begira egiteko horretan, batez ere, begiratu behar dugu zein diren gaur egungo euskaldunen beharrak eta horiei erantzuten saiatu.

Orain arte literaturaren tradizioa izan da oinarri, horretan oinarritu da Hiztegi Batua eta hala behar du. Baina egun baditugu behar asko, eta Hiztegi Batua egon ala ez egon jendeak erabili egiten ditu hitzak. Beraz, horri jarri behar zaio orain arreta, bestea utzi ga-

be. Kasu gehiago egin beharko litzaieke gaurko euskaldunen beharrei. Eta horrek, lan sistematikoa egitea eskatzen du.

■ **Beraz, XXI. mendeko hiztegi hori lantzeko gaur egun erabiltzen den hizkuntza ezagutzea behar-beharrezkoa da.**

Bai, Literaturaren corpusa dagoen bezala, behar dugu gaur egun dabilen euskararen corpusa bildu. Hau da, kontuan hartu behar dugu, euskara hizkuntza bizia dela eta, beraz, erabiltzen den hizkuntza batu egin behar dela. Eta horretarako erabiltzen den hizkuntza behar da ezagutu.

■ **Terminologiaren alorrean koordinazio lana egingo duen elkarte baten beharra aldarrikatu duzu.**

Bai, eguneroko hitz horietan sartzen garenean berehala topo egiten dugu terminologiarekin. Orduan, Euskaltzaindiak behin eta berrero esan du terminologian ez dela sartuko, ez dela bere lana. Baina bera sartzen ez bada ere, behar dugu elkarte bat edo erakunde bat terminologian aritzeko, eta nolabaiteko koordinazioa eta adostasuna lortzeko.

■ **Euskaltzaindiari al dagokio XXI. mendeko Hiztegi Batua lantzea?**

Lan hori ekiteko, Euskaltzaindia da, gaur egun euskaldunok onartzen dugun tresnarik egokiena. Hari laguntzea izan behar dugu helburu. Baina Euskaltzaindiak duen lantegi horretan, gaurko euskaldunak, euskaldun hiritar modernoak, etengabe izan behar ditu gogoan. Halaber, euskara eguneroko-eguneroko sortu, erabili edota hedatzen duten agenteen lana kontuan hartu behar du, gero eta gehiago, hiztegi batu moderno eta euskaldunok erabiliko duguna egingo badu.

ROSA MIREN PAGOLA DEUSTUKO EUSKARA ERREKTOREORDEA

«Metodologia garbi bat behar da hizkeren mugak eta ezaugarriak finkatzeko»

LEXIKOAREN GARRANTZIA

«Hizkuntzaren barruan lexikoa sartzenean, hitz bakoitzaren esanahi egokia zehazten laguntzen dio»

Gorane Agirre | BILBO

Nafarroako hizkeren lexikora hurbilketa izan zen Rosa Miren Pagola Deustuko Unibertsitateko Euskara Errektoreordeak atzoko saioan jorratu zuen gaia. Edonola ere, beste gai batzuez ere mintzatu zen, eta Euskaltzaindiaren XV. Biltzarra egitearen beharra nabarmendu eta momentu «aproposean» egiten ari dela adierazi zuen.

■ **Euskararen geroari ekiteko Euskaltzaindiaren XV. Biltzarrak eskaintzen duen geldialdia egin beharra nabarmendu zuen Haritzelhar-ek atzo.**

Bai, behar-beharrezko zen geldialdia egitea, eta uste dut, hau une egokia zela parada hori egiteko. Hau da, pixka bat errebisatu orain arte emandako urratsak zein izan diren, eta hemendik aurrera nola ekin aztertzeke.

Euskara batua martxan jarri zenetik hainbat urte pasatu dira, eta behar bada, ordutik eman diren emaitzak uztartu eta bata bestearekin nola lotzen diren ikusteko une aproposa da. Euskara batua eta Euskaltzaindiaren arteko lotura, harreman horrek gizartean izan duen oihartzuna, eta suposatzen duen erronka aztertzeke unea da, eta egin egin behar zen.

■ **Nafarroako hizkeren lexikoa aitzakiatzat hartuz, lexiko mailan dagoen arazo bat mahaigaineratu duzu zure hitzaldian. Zein da arazo hori?**

Lexikoa nire ustez ez da hizkuntzaren egituraren sartzeko. Hitzak sortzen dira, erabiltzen dira eta desagertu egiten diren arren, hizkuntzak berdin berdin segitzen du, eta hori nahi izan dut mahaigaineratu.

■ **Eta lexiko mailako arazo hori**

konpontzeko zer proposatzen duzu?

Ez direla hitz guztiak maila berekoak, desberdin egiten direla eta beste batzuk askoz ere arazo gehiago sortzen dituztela kontuan hartu behar da. Esaterako, gauza bera adierazteko hitz bat baino gehiago daudenean orduan ez dago arazorik. Baina, badago arazo handia erreferente bat baino gehiagorako hitz bakarra dagoenean.

Beraz, metodologia garbi baten premiaz aparte, elkarrekin lan egin beharra dago. Hau da, hitzen azterketan dialektologia aintzat hartu behar da eta dialektologoen semantisten arazoak kontuan hartu behar dituzte hizkeren mugak eta ezaugarriak finkatzeko.

■ **Muga horiek finkatzea baliagarria gerta daiteke tokian tokiko hizkerak bereizi eta batuari ekarpen egokia egiteko?**

Noski, hori azken ondorio nagusia da, euskara batuari zertan laguntzen dion horrelako azterketa motak. Hizkuntzaren barruan lexikoa sartzenean, azken finean euskara estandarra ere aberastu behar delako, hitz bakoitzaren esanahi egokia zehazten laguntzen dio.

Batzuetan kazetari edo idazleek ahalegin handia egiten dute hitz erdi galduak edo galduak sartzeko. Baina, askotan, aurretik ez direlako ondo aztertu edo kokatu, bere esanahian desegoki erabiltzen dira hitz horiek. Horregatik, oso komenigarria da jakitea aldez aurretik hitz horrek zer esanahi duen eta zein ingurumenean erabiltzen den. Era berean, hitz galdu edo erdi-galdu horiek euskara batuan txertatzerakoan beren hasierako sena izango dute.